

FÖRDRIVNING OCH OCKUPATION

– om de palestinska flyktingarna

PALESTINAGRUPPERNA
I SVERIGE

Innehåll

Katastrofen fortsätter	3
”Vi glömmer aldrig vår mark”	6
Flyktingar bakom muren	8
Tårar och skratt i Ein el Hilweh	10
På flykt igen	12
Sköra drömmar i Gazas flyktingläger	14
Al Nakba – Katastrofen 1948	24
”Vi upplever Nakban varje dag”	26
Bland bosättare och soldater	28
Muhammed kom aldrig till Sverige	30

Detta är ett specialnummer av Palestina Nu (2/2016) som ges ut av Palestina-grupperna i Sverige (PGS) som en del av vårt informationsarbete. PGS har sedan 1976 arbetat för en rättvis lösning på Israel-Palestinakonflikten. PGS är en ideell partipolitiskt och religiöst obunden organisation med lokalgrupper över hela landet. Vi stödjer det palestinska folkets rätt till självbestämmande genom informationsarbete och opinionsbildning, samt genom olika former av samarbeten med det palestinska civila samhället.

Bli medlem och stöd Palestinagruppernas arbete för en rättvis fred!

Skriften kan beställas gratis, mot portokostnad från Palestinagrupperna. Skolor kan beställa den via utbudet.se.

**PALESTINAGRUPPERNA
I SVERIGE**

www.palestinagrupperna.se

Utgivningen av detta material sker med stöd från Sida. Sida har ej deltagit i produktionen och ansvaret för innehållet är utgivarens.

Palestinagrupperna i Sverige (PGS)

Götgatan 22 A

118 46 Stockholm

Telefon: 08-641 72 88

E-post: info@palestinagrupperna.se

Hemsida: www.palestinagrupperna.se

Redaktion för detta nummer: Anna Wester (redaktör), Catrin Ormestad och Yvonne Fredriksson

Ansvarig utgivare: Anna Wester

Omslagsfoto: Anna Wester

Grafisk form: Eva Byberg

Tryckeri: DanagårdLiTHO AB 2016

Upplaga: 12 000 ex

Katastrofen fortsätter

HISTORIEN OM DE palestinska flyktingarna berättas varje dag i Gaza och på Västbanken, i Israel och i flyktinglägren i arabvärlden, och i nästan varje land på jorden – självklart också i Sverige. I den skrivs hela tiden nya kapitel, i takt med att fler palestinier tvingas lämna sina hem och nya generationer föds i flyktinglägren.

Få andra erfarenheter har präglat den palestinska identiteten, eller definierat vad det innebär att vara palestinier, så som flykten. Och ingen annan händelse, i en historia som är full av sorger och tragedier, har format det kollektiva palestinska medvetandet så som förlusten av det historiska Palestina, och den flyktingkatastrof som följde.

Historien om de palestinska flyktingarna har ännu inte fått något slut, för fördrivningen pågår fortfarande. Men den började 1948, då staten Israel bildades.

Palestinierna kallar det för Al Nakba, katastrofen.

Sedan slutet av 1800-talet hade sionismen – en nationalistisk rörelse i Europa som strävade efter att upprätta en judisk stat i Palestina – uppmanat judar att bege sig dit. Parollen var ”ett land utan folk till ett folk utan land”. Men i Palestina fanns ju redan ett folk, de palestinier som levte där i århundraden.

Efter första världskrigets slut delades Mellanöstern upp i franska och brittiska mandat och Palestina hamnade under brittisk kontroll. Från 20-talet och framåt blev det en orolig tid. Mellan judar och palestinier pågick våldsamheter, bland annat i form av bombattacker, skottlossningar och regelrätta massakrer från båda sidor. På 30-talet gjorde palestinierna uppror mot den brittiska kolonialmakten, och på 40-talet var det judiska militanta grupper som utförde terrorattacker mot britterna för att få dem att lämna landet. Bland annat placerade de en bomb i King David hotell i Jerusalem, där britterna hade ett administrativt högkvarter.

1947 ANTOG FNs generalförsamling en resolution som rekommenderade att Palestina skulle delas upp i en judisk och en arabisk stat. Palestinierna, som enligt

Catrin och Anna i Gazas hamn.

delningsplanen skulle tvingas ge upp halva sitt land, trots att judarna bara utgjorde trettio procent av befolkningen och ägde sex procent av marken i Palestina, motsatte sig planen. Det gjorde även arabstaterna, och dagen efter det brittiska mandatet gick ut och Israel utropades som självständigt, gick de till anfall mot den nybildade staten.

Fler än 750 000 palestinier fördrovs från sina hem och 400 byar jämnades med marken under Nakban.

Fördrivningen av palestinier började dock flera månader innan kriget, bland annat utfördes en massaker i byn Deir Yassin i april 1948, mer än en månad innan Israels självständighetsförklaring den 14 maj. Planen var att få bort palestinerna från de områden som skulle utgöra den judiska staten.

Ryktet om massakern i Deir Yassin spred sig snabbt mellan de palestinska städerna och byarna, vilket fick många att fly i rädsla över vad som väntade. På andra ställen såg de framryckande israeliska styrkorna till att befolkningen lämnade sina hem. Så skedde till exempel i

de palestinska städerna Ramle och Lydda. Ramles invånare lastades på busar och kördes iväg, medan Lyddas fick gå till fots i sommarhettan. Många dukade under. Enligt en fördrivningsorder, som skrevs under av Yitzhak Rabin – som senare skulle bli Israels premiärminister – skulle Lyddas invånare fördrivas, ”snabbt och utan hänsyn till ålder ...”.

Ramle och Lydda, som båda var stora och livskraftiga palestinska städer, skulle enligt FNs delningsplan för Palestina ha tillhört den föreslagna arabiska staten. Men efter det att de israeliska styrkorna intagit städerna i juli 1948 införlivades de med den judiska staten och döptes om till Lod och Ramla. De judar som fortsatte att komma till Israel under 1950-talet flyttade in i de nu tömda husen.

DE ALLRA FLESTA flyktingarna trodde emellertid att de snart skulle återvända till sina byar och städer. De låste sina hus och tog med sig nycklarna, somliga lämnade kvar sina djur. Palestinierna i Galiléen i norr flydde till Libanon, Syrien eller till Västbanken, som efter kriget

1948 kom att tillhöra Jordanien. Palestinierna i söder begav sig för det mesta till Gaza. Totalt 85 procent av den palestinska befolkningen i det som blev Israel fördrevs under 1948.

För flyktingarna vidtog därefter en svår tid. Hopträngda i provisoriska tältläger höll de hoppet vid liv om att de snart skulle kunna återvända hem.

Den 11 december 1948 antog FN resolution 194 som slog fast att "de flyktingar som önskar leva i fred med sina grannar ska ha rätt att återvända till sina hem så snart som möjligt, och att de som inte vill återvända ska få kompensation". Rätten att återvända har varit en av de viktigaste positionerna för palestinierna i alla fredsförhandlingar. Men Israel har aldrig haft några planer på att låta flyktingarna återvända.

1967 kom en ny flyktingvåg, som ett resultat av Sexdagarskriget mellan Israel och arabstaterna, då Israel ockuperade Västbanken, Gaza och Östra Jerusalem. Runt 300 000 palestinier flydde från områden som erövrades av Israel.

Och flyktingarna, de blev kvar i lägren. Tälten ersattes så småningom av skjul som allt eftersom åren gick förvandlades till riktiga hus, först av sten och trä och sedan betong. FN:s hjälporganisation för palestinska flyktingar, UNRWA (United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East), gjorde vad den kunde för att ge humanitär hjälp och ordna skolor och arbeten, men de palestinska flyktinglägren förblev överbefolkade, ohälsosamma platser. Där människor levde utan något annat hopp än att en dag återfå allt det man förlorat.

NÄSTAN SJUTTIO ÅR har gått sedan Palestinas landsvägar fylldes av hundratusentals flyende män, kvinnor och barn, men lägren finns fortfarande kvar och de palestinska flyktingarnas antal har vuxit till uppskattningsvis 5,6 miljoner. Detta gör dem till världens näst största befolkning på flykt – det är bara Syrien som i dag har fler människor på flykt än Palestina. Den palestinska flyktingkatastrofen är också världens äldsta olösta, och den är unik på så vis att flyktingstatusen har förts vidare från generation till generation.

Ytterligare något som gör den palestinska flyktingkatastrofen så speciell är att den aldrig har upphört. Nya kapitel skrivs

hela tiden i den långa och tragiska historien om den palestinska fördrivningen, för den etniska rensningen pågår fortfarande på de ockuperade områdena. Tusentals palestinier – från byarna i södra Hebron till beduinlägren i norra Jordandalen – lever varje dag under hotet om att få sina hus rivna, eller sin rätt att bo i Östra Jerusalem återkallad. Sedan 1967 har mer än 14 000 jerusalempalestinier fått sina uppehållstillstånd indragna. På Västbanken och i Östra Jerusalem rivs varje år hundratals palestinska hem, antingen som en form av kollektiv bestraffning, eller för att husen saknat bygglov. Bosättningsvård och begränsningar i rörelsefri-

heten, framför allt på grund av muren, är andra anledningar till att palestinier fortfarande tvingas lämna sina hem, snart sjuttio år efter Al Nakba.

Frågor som rör flyktingar diskuteras ofta i teoretiska termer, och flyktingarna blir till siffror och ett svårlöst problem. I den här skriften vill vi ge människor på flykt ett ansikte och en röst. Vi möter bland annat Zahra som tvingades föda sitt barn i en container, Muhammed som drunknade tillsammans med sin tvååriga dotter Lana när han försökte fly till Sverige undan kriget mot Gaza 2014. Vi träffar Bahyia som bor i ett palestinskt flyktingläger i Libanon och minns flykten

från Palestina, Ali som drömmer om att bli Gazas svar på Mr Bean, Samira, som önskar att männen i Gaza kunde vara mer som i filmerna och Muhammed, vars dröm är att få se Eiffeltornet, och som tror att alla måste vara lyckliga i Europa, eftersom de har el varje dag.

Efter 68 år av fördrivning och 49 år av ockupation, måste det palestinska folket få sin frihet och omvärlden har ett ansvar att sätta press på Israel så att detta sker. För att det ska bli en hållbar fred krävs rättvisa och det innebär bland annat ett slut på de palestinska flyktingarnas lidande.

Catrin Ormestad och Anna Wester

Foto: Yvonne Fredriksson

PALESTINSKA FLYKTINGAR

Enligt UNRWA finns det 5,6 miljoner palestinska flyktingar. Drygt 40 procent av befolkningen i Palestina är flyktingar: 26 procent av palestinerna på Västbanken, och 68 procent av Gazaremsans invånare.

En palestinsk flykting definieras av UNRWA som någon som var bosatt i Palestina 1948 och som förlorade såväl hem som försörjning som en följd av konflikten, men även deras barn och barnbarn kan, även om de fötts i exil, registrera sig som flyktingar. En tredjedel av de registrerade palestinska flyktingarna, mer än 1,5 miljoner, bor i 58 erkända

flyktingläger i Jordanien, Libanon, Syrien, Gazaremsan och på Västbanken, inklusive Östra Jerusalem. De resterande två tredjedelarna av de registrerade flyktingarna är utspridda i sina värdländer.

Människor i flyktingläger, vars status ofta är oklar, är alltid mer sårbara än ett lands fasta befolkning, och i konflikten i Syrien har palestinerna tillhört de som drabbats hårdast. 230 000 palestinier har tvingats lämna sina hem och minst 60 000 har flytt landet. Mer än 20 000 palestinier från flyktinglägret Yarmouk har flytt till Sverige.

Issa och Azizza Jawdat Abu Seeryia.

”Vi glömmar aldrig vår mark”

ISSA JAWDAT ABU SEERYIA var sex år den där dagen som han ofta återupplever i minnet, morgonen då han vaknade i sitt barndomshem för sista gången. Föräldrarna höll på att packa väskorna och alla vuxna i byn var väldigt oroliga. De skulle ge sig av, fly för att söka en säker plats.

Det var i mars 1948 som judiska paramilitära styrkor inledde en operation längst kusten mellan Haifa och Jaffa. Kustremsan låg inom det område som var tänkt att tillhöra en judisk stat och skulle därför tömmas på palestinier. Issas hemby Al Shaykh Muwannis var en av byarna varifrån palestinier fördrevs en och en halv månad innan det brittiska mandatet gick ut och staten Israel utropades. Nakban hade börjat.

Föräldrarna försökte trösta Issa och hans syskon, sa att de bara skulle vara borta en vecka tills allt hade lugnat ner sig och soldaterna lämnat byn. Men det som var tänkt att bli en vecka hemifrån, blev månader och år. Nu 68 år senare möter jag Issa, hans fru Azizza, deras barn och barnbarn i flyktinglägret New Askar utanför Nablus på Västbanken. Efter att ha flyttat från stad till stad, bott

i grottor i bergen och i FN-tält, hamnade familjen där och blev registrerade som flyktingar av UNRWA.

Issa berättar med stor inlevelse om huset och byn de tvingades lämna. 19-åriga Yasmeen sitter bredvid, nickar och fyller ibland i historien som hon har hört morfar berätta många gånger. Minnena är ljusa.

– Vi hade 100 dunam mark och det växte apelsinträd i trädgården. Hela mitt liv har jag drömt om att få återvända som vi blivit lovade.

Husen i Askar Camp ligger väldigt tätt och är av dålig kvalitet, många har bara tunna väggar som skiljer dem från grannen. När familjen Jawdat flyttade in var de fyra personer, i dag bor de tjugo i samma hus. För några år sedan kunde de bygga på en våning, men fortfarande är det väldigt trångt precis som i hela lägret.

I DAG BOR sextusen personer på en kvadratkilometer i New Askar. Gränderna i lägret är smala och det finns inga grönområden eller ordentliga lekplatser. Ingenstans att vara för sig själv. Till och från under åren har lägret varit hårt ut-

satt från den israeliska armén. 2002 sköt israeliska armén in en stridsvagnsmissil i lägret och dödade fem personer. Senaste året har soldaterna kommit dit flera gånger i veckan, oftast på natten. Gått in i hus och slagit sönder inredningen. Slängt in tågasgranater och arresterat många.

Issas son Yousef som fyller 50 år i år är precis som hans dotter Yasmeen född och uppvuxen i flyktinglägret. Hela livet har han burit med sig föräldrarnas berättelse om hur de tvingades lämna sitt hem och sin mark.

– Att växa upp under ockupation i ett flyktingläger var tufft, säger Yousef. Det har varit många svåra utmaningar genom livet och hela tiden har vi kämpat och hoppats på att det ska bli fred. Men allt har bara blivit värre och värre.

På 1980-talet, under den första Intifadan, hamnade Yousef som så många andra unga killar i israeliskt fängelse för att ha kastat sten mot soldater. Han använde tiden i fängelset till att studera och planera framtiden. Yousef och hans vänner ville göra något för lägret.

– Vi tänkte på barnen i Askar, våra

Foton: Anna Wester

egna men också våra släktingar och grannar. Att de förtjänade en bättre barndom än vad vi hade haft. Vi började planera en kulturell Intifada, ge unga ett ställe att vara på och ge dem möjlighet till utbildning.

NÄR DE KOM ut ur fängelset startade Yousef tillsammans med Amjad Rafie ett aktivitetscenter som Palestinagrupperna fortfarande stödjer. En dröm förverkligades och i dag är centret en oas i lägret, där ungas drömmar lever. Yasmeen har tillbringat all möjlig tid där och är fortfarande med i dansgruppen.

– Lägret är som ett fängelse för unga, en del är hemma 24 timmar om dygnet utan att göra någonting. Centret ger dem möjligheter att utvecklas och lära sig saker, säger hon.

Yousef håller med.

– Genom centret har vi verkligen gjort skillnad. När man ser leendena på barnen så känns det som att vi vunnit kriget.

Yousef har vuxit upp med föräldrarnas historier om hur de tvingades lämna sin mark, och han har aldrig accepterat flyktinglägret som sitt hem.

– Vi har blivit lovade att återvända. Innan min mormor dog lovade jag att en dag begrava hennes kvarlevor i hembyn. Vi glömmer aldrig vår mark.

Efter Osloavtalet trodde många palestinier att de skulle få det bättre, att freden var nära och inom fem år skulle en palestinsk stat bli verklighet. Men i dag känns en rättvis fred längre bort än någonsin. Yousef räknar upp resolution efter resolution som antagits av FN och som skulle ge palestinierna deras rättigheter, men ingen av dem har blivit verklighet. Han säger att det är nog nu, att ockupationen måste upphöra och rätten att återvända infrias.

– Jag vill leva i fred, vill inte se israeliska soldater varje dag. Vill inte ha vägspärrar mellan palestinska städer och inte bosättare som tar vårt vatten så att vi tvingas köpa det från ett israeliskt företag, säger Yousef. En generation utan hopp och framtidstro är farlig för alla, inte bara för palestinier utan också för Israel.

Issas hemby Al Shaykh Muwannis demolerades nästan helt efter att den rensats från palestinier. Tel Avivs universitet ligger på en del av byns mark och ett av de få hus som finns kvar har blivit ett klubbhus för studenterna.

Anna Wester

Flyktingar bakom muren

SOM ETT FÄNGELSE. Omringat av en åtta meter hög mur och den enda vägen in och ut kontrolleras av tungt beväpnad israelisk militär. Bara fyra kilometer från gamla stan i Östra Jerusalem ligger flyktinglägret Shuafat. Husen är tätt byggda och gränderna smala, det är smutsigt och sopor ligger i drivor på gatorna. En kvinna står vid infarten och säljer paket med näsdukar för två kronor styck. Den nybyggda vita och blå UNRWA-kliniken lyser upp i den slitna omgivningen. Kön ringlar sig lång utanför Dr Salim Anatis mottagningsrum och han förklarar för patienterna att han ska göra en intervju för att berätta om situationen i flyktinglägret. Någon nickar och gör tummen upp.

– Folk i Shuafat känner sig svikna och bortglömda, säger han och tar sig bekymrat för huvudet. Vi har alla tänkbara problem här.

Dr Anatis familj kom till Shuafat 1964, då var lägret helt nytt. Under Al Nakba 1948 fördrevs familjen från den palestinska staden Lydda. De tog sig till Jerusalems gamla stad där de bodde i 17 år under mycket enkla förhållanden till-

sammans med 500 andra familjer från olika delar av det historiska Palestina. Området kom att kallas Muaskar och låg nära de judiska kvarteren. En dag bestämdes att alla familjer skulle flyttas därifrån och de blev erbjudna en liten bit mark och ett hus i det nybyggda flyktinglägret. 3 000 personer flyttade in på en kvadratkilometer, samma yta där det i dag bor runt 40 000.

– Det fanns inga vägar eller gator då, ingen elektricitet och inget vatten, minns Dr Anati.

OMRÅDET ÄR LITET och UNRWA har ingen möjlighet att expandera lägret, så folk bygger på höjden i den mån det går, eller tränger ihop sig i de små husen. Ett av de största problemen är trångboddheten och soporna, att det är ohygieniskt vilket ger sjukdomar. De sociala problemen är också enorma, användning av droger har ökat de senaste åren och flera har dött av överdoser och smutsiga nålar.

Shuafat är det enda flyktinglägret i Jerusalem. 30 procent av de som bor där har så kallade Jerusalem ID-kort, vilket innebär att de betalar skatt till Israel. Så

egentligen har Israel ett ansvar för att uppfylla basbehoven där, som till exempel sophanteringen. Men de gör ingenting, säger Dr Anati. Den palestinska myndigheten är inte tillåten att göra någonting alls i lägret, så de är helt beroende av UNRWA som gör sitt bästa för att bistå människors behov. Tyvärr är det långt ifrån tillräckligt.

Människorna i Shuafat är hårt drabbade av ockupationen och sedan lägret helt omringades av muren för tio år sedan, har det blivit värre. Den israeliska armén gör räder in i lägret varje kväll, skjuter tårgas, gummikulor och skarp ammunition. Arresterar och misshandlar unga. Eller dödar. Dr Anati berättar att många unga har förlorat ögonen när de träffats av gummikulorna, han känner till tolv stycken.

För några månader sedan rullade bulldozers in i lägret för att riva ett hus, uppbackade av tusentals israeliska soldater och poliser.

– De gick in på UNRWA-kliniken för att arresterar folk, trots att de inte har rätt att vara i FN-byggnader. När soldaterna började skjuta blev jag träffad av en

gummikula, ändå hade jag min vita läkarrock på mig.

TROTS DEN SVÅRA situationen är det många som kämpar hårt för att göra livet i lägret bättre för alla. Dr Anati är en av dem. Förutom att jobba på UNRWA-kliniken är han aktiv i en av de lokala organisationerna som bär upp mycket i avsaknad av myndigheter. Organisationerna har olika inriktning och målgrupper; funktionshindrade, barn, unga och kvinnor, men jobbar tillsammans genom en kommitté som samordnar för att se var behoven är störst.

Dr Anati skulle med sin utbildning och kompetens kunna söka sig utanför lägret, men säger att det inte är något alternativ. Han ser det som sitt ansvar att stanna och hjälpa sitt folk. Äldsta sonen Muhammed som är 24 år är snart färdig läkare och

har lovat att fortsätta i pappas fotspår.

Frågan vad Dr Anati hoppas på inför framtiden dröjer kvar lite i luften. Han drar först en djup suck och skakar på huvudet. Säger att det är svårt att hitta hopp när man ser på allting som händer nu. Men säger efter ett tag:

– Vi drömmer om fred, frihet och rättvisa. Vi vill att omvärlden ska behandla oss som människor och ändra uppfattningen att vi skulle vara terrorister, för det är inte sant. Vi vill ha fred, inte bara för oss, utan för Israel också. Vi ska leva här och dela samma mark, men vårt krav är att vi ska vara fria. Det finns så många FN-resolutioner och fredsfördrag ... men ingenting händer.

Igen berättar han om hur soldaterna kommer varje dag till lägret, om vägspärren där så många har lidit. Om förlorade familjemedlemmar.

Dr Salim Anati.

– Min familj är från Lydda och vårt hus är taget med våld. Borta för alltid. Vi kommer aldrig att få det tillbaka, men vi vill ha vår frihet. Jag vill ha ett pass.

Anna Wester

Östra Jerusalem – fakta

Jerusalem är en delad och omstridd stad som ofta felaktigt framställs som Israels huvudstad. Enligt internationell rätt är Östra Jerusalem under ockupation, det vill säga att Israel inte har några som helst rättigheter över Östra Jerusalem då staden intagits genom militärt våld. Israel har visserligen annekterat Västra Jerusalem, men det erkänns inte av det internationella samfundet. Därför ligger alla utländska ambassader i Tel Aviv. FN:s säkerhetsråd har i en serie resolutioner från 1980 slagit fast att Östra Jerusalem är ockuperat område och fördömt Israels strävan att annektera området. Det kan noteras att USA i de fallen inte använde sitt veto i säkerhetsrådet för att stoppa resolutionerna. Även Internationella domstolen i Haag har slagit fast att Östra Jerusalem är ockuperat område.

- I hela Jerusalem bor det 815 300 invånare, 301 100 av dem är palestinier som bor i Östra Jerusalem.
- Det bor över 200 000 bosättare i illegala bosättningar i Östra Jerusalem.
- 75,3 procent av Östra Jerusalems invånare lever under fattigdomsgränsen. 53 procent av palestinerna i Östra Jerusalem går i allmän skola. Det saknas över 2 000 klassrum och flera lägenheter får fungera som skolor.
- 36 procent av studenterna i Östra Jerusalem avslutar inte grundskolan.
- Den 142 km långa muren, vägspärrar och kraven på inresetillstånd, har skurit av Östra Jerusalem från resten av Västbanken.
- Fler än 100 000 boende i förorterna Ras Khamis, Ras Shahada, Dahyat a-Salam, flyktinglägret Shuafat, Kfar Aqeb och Samirmis har skurits av från Jerusalem genom muren, vilket påverkat områdena negativt på flera sätt. De får inte ens den mest basala servicen som till exempel sophämtning.
- Från 1967–2013 har Israel återkallat rätten att bo i Jerusalem för 14 309 palestinier.

Tårar och skratt i Ein el Hilweh

Foto: Anna Wester

Bahiya Faour – al Hadji.

KONTRASTEN NÄR VI åker från kust-staden Saida genom den libanesiska arméns vägspärr in i det största palestinska flyktinglägret i Libanon, Ein el Hilweh, är slående och nästan lite chockartad. Det är trångt och rörigt. På den smala, ojämna vägen trängs alldeles för många bilar, mopeder och människor. Det är smutsigt, dammet yr och som i alla läger hänger elsladdar kors och tvärs mellan husen. Vi får kliva ur taxin och gå, eftersom det är stora hål i vägen som håller på att fyllas med sand. I var och varannan hörna syns män med vapen.

Över hundratusen människor trängs på en yta av 1,2 kvadratkilometer i det som sägs vara de palestinska flyktingarnas huvudstad i Libanon. I dag är det lugnt i lägret, men Ein el Hilweh är allt annat än tryggt för dem som bor där. I lägerkommittén ingår partierna i PLO, men där finns också andra grupper och fraktioner närvarande i lägret; libanesiska, palestin-

ska och andra. Några av dem extrema och militanta. Då och då blossar strider upp mellan olika grupper, som i augusti förra året när det pågick våldsamma sammandrabbningar i tio dagar i lägrets smala gränder. Många skadades eller dödades.

På en madrass i det stora rummet i familjen Faours hus sitter al Hadji och äter soppa, omgiven av en del av hennes många barn, barnbarn och barnbarnsbarn. Bahiya kallas al Hadji eftersom hon är äldst i familjen. Hennes leende är varmt och hon blir glad när jag frågar om minnena från Palestina. Slår ut med armarna och börjar berätta.

– Det doftade citron och mynta, säger hon. Vi hade ett fint hus. Livet var bra då.

Bahiya var tio år 1948 när de israeliska soldaterna kom till Sabalan, en by i norra historiska Palestina. Bahiya har tydliga minnen från när de först flydde upp i bergen och gömde sig i grottorna där. När soldaterna genom megafoner sa

att alla skulle vara säkra om de kom tillbaka, bestämde sig byborna för att gemensamt vända tillbaka.

– När vi kom ner från bergen var det fullt av israeliska soldater överallt, de ställde sig i en cirkel och kallade fram en man i taget. Slog dem med gevären, band deras händer och la dem i en hög på varandra. När de hotade skjuta min morbror satte sig min mamma på knä och sa att hon kunde kyssa soldatens fötter.

När soldaterna tillfälligt lämnade byn var de hotfulla och sa åt människor att ge sig av till Syrien och Jordanien. Folk var väldigt rädda, minns Bahiya.

– Alla grävde ner sina värdesaker i marken, för de trodde att de snart skulle återvända.

Bahiya, hennes föräldrar och syster flydde tillsammans med stora delar av byn till Libanon. De bodde i flyktinglägret Nahr el Bahred och det var där Bahiya träffade sin man och de flyttade

tillsammans till Ein el Hilweh. Familjen är splittrad. Några blev kvar och bor nu i Israel, andra hamnade i Syrien och flera har tagit sig till Europa.

68 år senare har al Hadji gett upp drömmen om att återvända till Palestina, det är för sent. Hon är också tveksam till om hennes barnbarnsbarn kommer att få återse sitt hemland. Men hon hoppas.

Bahiya plockar fram en smartphone och visar en bild på ett olivträd.

– Titta, det här växer i det som var vår hemby. En släkting skickade bilden och jag tittar på den varje dag.

Bahyas dotter Maha som snart fyller 40 år, sitter bredvid med ett av sina sex barn. Hon har hört historierna om Palestina och flykten till Libanon många gånger.

– När vi var små brukade mamma samla oss barn i en ring på golvet och berätta om vårt hemland, hur det var där och att vi en dag ska återvända.

Maha är orolig för sina barns framtid om de måste stanna i lägret. Arbetslösheten är skyhögt och risken är stor att de hamnar i dåligt sällskap. Unga ser inget hopp i dag. Hennes några år yngre bror Osman håller med.

Osman jobbar som de flesta palestinska flyktingar med flera olika jobb. Tar det som han kan få. Putsar mosaik och gör olika byggjobb. Hela sitt liv har han tänkt sig att stanna i lägret och göra livet där så bra som möjligt. Men sedan han fick barn för fyra år sedan, vill han bara därifrån. Till en säkrare plats. Och drömmen är Europa.

– Jag har alltid pratat för att vi måste stanna, men allt har blivit värre. Det finns ingen säkerhet här och inget hopp för våra barn.

Han säger att när deras lilla flicka som har diabetes hamnade vid en skottlossning och blev svårt chockad bestämde han sig för att lämna. Sparade ihop pengar för att betala en smugglare för en plats i en containerbåt. Väl nere i hamnen fanns där ingen båt, utan polisen avbröt alltihop. Det är vanligt, berättar han, att smugglaren själv ringer polisen och försvinner med pengarna. Nu jobbar Osman för att få ihop till en ny biljett. Trots att han är medveten om riskerna med båtferden till Europa, tänker han försöka igen.

– Här dör vi, där dör vi kanske. Så det är värt att ta risken.

Folk kommer och går i Al Hadjis hus, några vill berätta sin familjs historia eller bara höra om vad Palestinagrupperna gör i Sverige. Några sätter sig en stund och berättar om någon händelse, andra pratar länge. Det går åt många koppar kaffe och det är svårt att ta in allt de berättar. Hur de separerats från nära och kära. Några har familjemedlemmar i Syrien, andra har gjort den livsfarliga resan till Turkiet och vidare till Grekland, Italien, Makedonien och Tyskland. En kvinna vill berätta om sin familj, men när hon börjar prata om hur familjen splittrades när de flydde från Syrien för tre år sedan, kommer tårarna och hon kan inte hitta orden. Hennes man lyckades ta sig till Danmark med barnen och hon blev ensam kvar i lägret.

Men det blir också mycket skratt. Även om sorg och förtvivlan är det som framträder mest i historierna, är där också mycket styrka och berättelser om överlevnad. Föräldrar som gör allt för att ge sina barn en så trygg uppväxt som det bara är möjligt under de förhållanden som är.

Anna Wester

Familjen Faours hem i Ein el Hilweh.

På flykt igen

RUNT BORDET I det lilla centret i Shabriha sitter nio kvinnor i olika åldrar, några har sina barn i knät. De flesta är palestinier vars familjer flydde från historiska Palestina till Syrien efter 1948. Nu har de själva tvingats fly för att söka trygghet för sig och sina barn. Från ett flyktingläger till ett annat. Och tillvaron här är allt annat än trygg. Några har förlorat anhöriga på vägen, delar av familjerna har tagit sig till Sverige, Holland eller Tyskland medan andra sitter fast vid gränsen mellan Syrien och Turkiet. Någons brorsson är försvunnen och de befarar att IS har tagit honom.

”SHABRIHA GATHERING” LIGGER i södra Libanon. Det är inte ett av de tolv registrerade palestinska flyktinglägren i Libanon, men har funnits lika länge och fungerar ungefär likadant, förutom att

där också bor fattiga libaneser och det är inga vägspärrar vid infarterna. Det finns en grundskola, men för att fortsätta plugga efter 14-års ålder behöver ungdomarna åka till ett närliggande läger, vilket kostar pengar. Och den ekonomiska situationen är katastrofal. Många unga hoppar av skolan och försöker hitta ett jobb i stället. Men med liten chans att lyckas då arbetslösheten är mycket hög. Fortfarande finns en lång rad yrken som palestinier inte tillåts ha. Många är sådana jobb som unga annars drömmer om, som läkare eller advokat.

DE PALESTINIER SOM kommit från Syrien får inte studera vidare om de inte har något ID-kort och ID-kort ges inte ut i Syrien förrän man fyller 14 år och många som flydde innan dess skulle behöva åka tillbaka till Syrien för att få ett.

Situationen för de unga i lägren är mycket svår och känslan av hopplöshet går att ta på. Hemlandet Palestina känns långt bort. Flera av de som kommit från det palestinska flyktinglägret Yarmouk i Syrien, hoppas på att få återvända dit.

SEN ÄR DET drömmen om Europa. ”Vi sover hellre på gatorna i Europa, än bor kvar här”. ”I Europa bryr de sig om mänskliga rättigheter, här är vi inte värda någonting”. De vet oddsen, har vänner som drunknat på vägen, skickats tillbaka eller sitter fast någonstans på vägen. Ändå lämnar folk hela tiden.

Kvinnorna vi träffar i Shabriha har alla tonåringar som deltagit i ett av de projekt som PGS samarbetspartner Naba’a har genomfört där. Projektet riktar sig till unga som inte ser någon framtid, som hoppat av skolan eller hamnat snett på något sätt.

Unga som mår dåligt, några av dem hade isolerat sig och gett upp om livet.

Naba'a har verksamhet i sex palestinska flyktingläger och i flera "gatherings" som Shabria. Deras center är små och enkla, men fyllda av hopp och värme. Där får unga träffas och lära känna andra i samma situation. Palestinier som vuxit upp i lägren i Libanon och de som kommit nyligen från Syrien samt även libanesiska ungdomar.

NADJA ÄR 17 år och har flytt med sin familj från Syrien, till flyktinglägret Bourj al Shamal i södra Libanon. Under de första åren efter flykten var hon mycket deprimerad, mådde dåligt och fann inte någon mening med något. Genom Naba'as projekt har hon fått lära sig foto och grafisk design. Nadja tror inte att hon ska hitta något sådant jobb, men säger att hon är som en ny människa efter utbildningen.

– Jag har fått bättre självkänsla och nya vänner. Sen har jag lärt mig att vi faktiskt kan förändra saker för oss unga här i lägret, om vi gör det tillsammans så lyssnar de vuxna som bestämmer.

Anna Wester

Foto: Anna Wester

Bourj Al Shamali. I Libanon bor 450 000 palestinier i tolv flyktingläger.

Foto: Anna Wester

Sköra drömmar i Gazas flyktingläger

Foto: Anna Wester

Shaban Awad.

GATORNA SMALNAR PLÖTSLIGT och övergår i gränder, samtidigt som husen blir högre, tätare, med elledningarna hängande i härvor från stolparna. Graffiti täcker väggarna och magra katter klättrar bland soporna. Vid gatans slut skimtar Medelhavet, blått och glittrande. Vi har kommit in i Beach Camp – eller ”Shati” som palestinerna kallar det – det tredje största av Gazas åtta erkända flyktingläger. Det är också en av de mest tätbefolkade platserna i världen. När Beach Camp grundades 1948 blev det hem för drygt 20 000 flyktingar från Lydda, Jaffa, Beer-sheva, och byarna runt Gaza. I dag bor här mer än 87 000 flyktingar, hopträngda på drygt en halv kvadratkilometer.

Alla som bor i Beach Camp vet var i historiska Palestina deras familjer kommer ifrån.

– Jag är flykting från Hamama, säger Shaban Awad, 23. Det ligger vid kusten, nära Ashkelon.

Trots att han är född i Beach Camp och aldrig varit utanför Gaza betraktar han det hus som hans familj tvingades överge för nästan sjuttio år sedan som sitt egentliga hem.

– Jag är från Gaza, men det är i Hamama jag hör hemma.

Ända sedan han var barn har han lyssnat till sina farföräldrars berättelser om det idylliska livet i det historiska Palestina. Innan staten Israel bildades.

– Jag önskade alltid att jag kunde leva då. Jag ville inte bara lyssna till historier, jag ville vara där, med dem. I Hamama.

I dag är de allra flesta palestinska byarna jämnade med marken, och på ruinerna har israeliska städer byggts. I de

hus som lämnats kvar bor nu andra familjer. De palestinska byar vars invånare inte fördrevs 1948 och som i dag tillhör Israels arabiska minoritet är inte heller de idylliska platser som palestinerna i flyktinglägren minns. De har vuxit till moderna, tätbefolkade, bullersamma städer, med asfalterade gator, snabbmatsrestauranger, små fabriker och verkstäder. Men det hindrar inte palestinerna från att längta tillbaka till det land som togs ifrån dem 1948, och drömmen om att återvända hålls levande. Och det är kanske inte så svårt att förstå, i flyktinglägrens misär och hopplöshet.

Beach Camp har bara el och rinnande vatten ett fåtal timmar varje dag, arbetslösheten är hög, och de allra flesta är beroende av nödhjälp från UNRWA.

Eftersom Beach Camp delvis är byggt

på stranden är det många i lägret som försörjer sig på fiske. De har därför drabbats särskilt hårt av Israels fiskerestriktioner. Den zon som de palestinska fiskarna är tillåtna att röra sig inom ska egentligen gå ut till 20 sjömil, enligt ett avtal som israeler och palestinier skrev under på nittioalet. Men allt eftersom åren gått har Israel minskat zonen till så lite som tre sjömil. Detta har lett till ökad fattigdom inte bara i Beach Camp utan över hela Gaza, som alltid varit beroende av havet för sin försörjning.

Före den andra Intifadan arbetade många män i Israel, men när gränserna stängdes tvingades de i stället söka jobb inom jordbruket eller i Gazas många verkstäder och fabriker. Blockaden som Israel införde mot Gaza 2007 har slagit hårt mot ekonomin och många företag har tvingats i konkurs. Arbetslösheten i Gaza ligger i dag på över 40 procent – den högsta i världen.

De unga i Gaza vet att deras framtidsutsikter inte är ljusa, ändå utbildar de sig.

Shaban gick precis som de andra barnen i Beach Camp i en UNRWA-skola. Efter examen studerade han sociologi på college. Han tror att det skulle passa honom att jobba som socialarbetare, eftersom han vill hjälpa till att lösa människors problem och konflikter. Så småningom vill han gifta sig, men inte än. Visst skulle han gärna vilja resa, men det syns att han inte tror att han kommer att kunna göra det.

Han ger ett allvarligt och lite melankoliskt intryck, och tycks i likhet med

många andra palestinska ungdomar ha svårt att föreställa sig en annan, ljusare verklighet än den han lever i. Bättre, kanske, att inte fantisera om ett liv som ändå aldrig kommer att bli deras – då slipper de i alla fall bli besvikna när drömmarna krossas, vilket de ofta gör i Gaza.

Shaban ser mest undrande ut när vi ber honom att berätta om sina drömmar, men han medger i alla fall att han ett tag lekte med tanken på att studera fysioterapi i USA. Han fick emellertid inget visum, så han fick stanna i Gaza. Och det verkar han tycka är ganska okej.

– Jag är stolt över att bo här, det är mitt hem.

Tillsammans med sina vänner, som nästan alla bor i lägret, brukar han gå till stranden, eller till poolen. Jo då, det finns en pool i Beach Camp, på en ungdomsklubb. I lägret finns också flera gym och ett spa, med olika dagar för män och kvinnor. Det går att köpa pizza och dricka en cappuccino, men däremot finns ingen sushi. Det går inte att köpa alkohol, och det finns inga klubbar eller ställen där man kan dansa ("Vi kan sätta på lite musik så kan du dansa här", föreslår Shabans pappa Khaled med ett grin.) I gränderna kan man stöta på hästar, hönor och får, men få hundar. Djuraffären har bara tillbehör till burfåglar, som är populära i hela Palestina. I Beach Camp finns ingen bio, men i lägrets utkanter en teater.

Men för många unga är det inte nog att enbart skaffa sig ett så bra liv som möjligt och en meningsfull fritid; de känner

kravet att engagera sig för det som de ser som Palestinas befrielse. Med sin cocktail av fattigdom, ilska, frustration, våld och vapen har de palestinska flyktinglägren alltid varit en tacksam rekryteringsbas för de militanta grupperna. Hamasledaren Ismail Haniya är till exempel född i Beach Camp, och bor fortfarande i ett enkelt hus i en av lägrets smala gränder. Det var ett av de tusentals målen för det israeliska flygvapnet under den 51 dagar långa militäroperationen Protective Edge 2014, det som helt enkelt har kommit att kallas Gazakriget. Flyktinglägren är ofta de som drabbats hårdast under Israels återkommande attacker.

Shaban har emellertid aldrig lockats av den väpnade kampen, han ägnade krigssommaren 2014 åt att baka pitabröd åt UNRWA-skolorna, som gjorts om till flyktingförläggningar åt den halva miljonen Gazabor som var på flykt.

– När jag gick till bageriet klockan sju på morgonen var jag helt ensam på gatorna – det var kusligt. Ibland slog det ned raketer.

En gång förvandlades en bil till ett klot av eld, just när han stigit ur den.

Många av hans vänner och grannar dödades, ändå påstår Shaban, precis som många andra Gazabor, att han inte var rädd.

– Det blir som en vana, döden finns där hela tiden.

– Ingen kan förstå vad vi gick igenom den sommaren, inflikar Shabans pappa, Khaled Awad, 53. Men vi har något som är mäktigare än deras stridsvagnar, och

Foto: Anna Wester

Shabans pappa Khaled Awad, 53. "Jag föddes i Gaza, men när jag blev lite äldre brukade min pappa ta med mig till Israel och visa mig huset i Hamama. Jag kände saknaden efter jorden i min egen kropp, ville bara tillbaka dit, till våra fäders land. Jag önskar att jag kunde ta med mig mina barn, som min far tog med mig, och visa dem det land som var vårt."

det är vårt tålamod, vår tro på Gud och vetenskapen om att detta är vårt land.

I den palestinska kulturen finns något som på arabiska kallas "sumud", och som skulle kunna översättas med ståndaktighet, eller motståndsvilja. Trots allt lidande de utsätts för är palestinierna fast beslutna att hårdna ut, att stanna kvar på sin mark, i väntan på att den återigen ska bli deras. För vissa betyder det en palestinsk stat i Gaza och på Västbanken, för andra hela det historiska Palestina, och ett återvändande till de förlorade byarna. Till Hamama.

Men har de unga verkligen tid att vänta?

Shaban rycker lite på axlarna när han får frågan om det inte känns som om hans liv har stulits ifrån honom.

– Visst, medger han, om det inte fanns en ockupation och gränserna var öppna – det finns mycket jag skulle kunna göra.

Och plötsligt vågar han drömma lite i alla fall.

– Jag skulle gärna vilja åka till Malaysia och fortsätta att studera, säger han tyst. Men han tillägger genast, för säkerhets skull, "inshallah".

Om Gud vill.

Catrin Ormestad

Ali Nassman, 30 år. Jabaliya Camp

”DET HÄNDER GANSKA ofta att jag blir igenkänd på Gazas gator. Folk stoppar mig och vill ta ett foto med mig, eller ha min autograf. Jag är skådespelare. Har gjort både komedi, tragedi och action. Mest TV. Den av mina roller som gjort mig mest känd är Marzoug. Han säljer frukt på en marknad och är full av skvaller och intriger, en riktig bråkmakare. Min dröm är att det ska bli fred, så att vi ska kunna leva tillsammans, judar och araber. För egen del, så visst skulle det vara wow att en dag få åka till Hollywood. Min drömroll är Mr Bean, så jag antar att Rowan Atkinson är min favoritskådespelare. Utom i actionroller, då är det Arnold som gäller! The Expendables är en av mina favoritfilmer. Du vet, den där Rambo och alla var med. Jag tyckte inte så mycket om budskapet och allt dödandet, men det var coolt att se alla gamla actionhjältar samlade i en film.”

Samira Inshasi, 24 år. Gaza city

”JAG LYSSNADE ALLTID till min farmors historier om Hamama (i historiska Palestina). Jag memorerade allt hon sa, särskilt det hon berättade om flykten till Gaza. Hon sprang med ett barn i handen och ett annat i magen. Det är viktigt för mig att det inte glöms bort. Det är inte bara hennes minnen, utan vår egen identitet, som palestinier och flyktingar. Jag tänkte på min farmor och det hon upplevt under kriget 2014, när släktingar sökte skydd i vårt hus. Den som inte är flykting nu kan närsomhelst bli det. Jag älskar Gaza, trots att det är svårt att leva här. Det går alltid att försöka göra sitt liv bättre. Min stora passion är engelskan. Alla försökte avråda mig när jag ville studera det, eftersom det inte är så användbart på arbetsmarknaden, men jag följde mitt hjärta, och tack gode Gud för det. Jag läser inte så mycket böcker, men jag älskar att titta på film, särskilt romantiska komedier. Jag såg nyligen Älska mig igen och blev så arg på killarna här: varför kan de inte vara som han i filmen?! Men jag antar att det inte bara är i Gaza som männen är hopplösa. Det jag är mest rädd för är inte att dö utan att förlora någon jag älskar.”

På Palestine Sport Academy i Gaza City får barn hjälp att hantera psykiska problem genom fotbollsträning. Många av dem kommer från flyktinglägren. Ett lag har blivit inbjudet att spela en match i Tyskland under hösten.

”DET ÄR SVÅRT att leva i Jabaliya. Vi har bara el fyra timmar om dagen, och knappt något vatten. Jag hoppas hela tiden att elen ska stanna kvar i 24 timmar, men det gör den aldrig. Vi kan inte heller resa som vi vill, och se världen. Mest av allt skulle jag vilja åka till Frankrike. Jag tror att det är vackert där. Jag skulle vilja se Eiffeltornet och åka runt, som en turist, och åka på sightseeing. Det ska bli roligt att åka till Tyskland också, men jag vågar inte längta för mycket, ifall de stoppar oss vid gränsen. De är absolut lyckligare än vi i Tyskland. De har el och vatten, och öppna gränser. De lever ett gott liv, inte som vi. Här har vi krig vartenda år. Jag är rädd att det ska bli ett till. Jag vill bli läkare.”

Muhammed Okal, 13 år. Jabaliya Camp

Muhammed Jaber, 13 år. Rafah Camp

”JAG HAR FOTBOLLSTRÄNING tre gånger i veckan, då åker jag hela vägen från Rafah till Gaza City. Jag åker ensam, i kollektivtaxi. Det är jobbigt att bo i flyktingläger, men rätt bra också. Jag har alla mina kompisar där, och hela min familj – och vi spelar fotboll hela tiden i Rafah! Jag tror att Tyskland är väldigt vackert, vackrare än Gaza. Jag skulle vilja säga till de tyska barnen att det enda vi vill är att ha det lika bra som ni. Samma möjligheter i fotboll, och att få ett bra liv. Jag hejar på Barcelona och Messi är min favoritspelare.”

Ismail Azzar, 13 år. Deir al-Balah Camp

”DET ÄR NOG fint i Tyskland, för där finns inga krig, inga stängda gränser, och det är fred hela tiden. Jag skulle vilja be människorna i Europa att stoppa ockupationen och visa solidaritet med oss i Gaza. Mina föräldrar har berättat att livet var bra här, innan israelerna kom. Jag skulle vilja att vi fick det så igen. Vi hade ett hus i Julis (i historiska Palestina). Min dröm är att åka tillbaka dit, och att spela fotboll som Messi. Barcelona är mitt favoritlag.”

AISHA (Association for Women and Child Protection) är en organisation i Gaza som arbetar för jämlikhet mellan män och kvinnor, bland annat genom att erbjuda kvinnor yrkesträning för att hjälpa dem att bli ekonomiskt oberoende.

Nida al Natour, 23år. Jabaliya Camp

”JAG VAR TVUNGEN att hoppa av mina studier eftersom jag inte hade råd att fortsätta. Jag gjorde det frivilligt, men jag var ändå ledsen. Jag gifte mig när jag var 16. Det var våra familjer som gjorde upp äktenskapet, men jag hade inga invändningar. I början hade vi det bra tillsammans, men nu har vi problem med pengar. Jag kom till AISHA för att studera till kosmetolog. Mitt mål är att tjäna pengar så att jag kan fortsätta plugga. Jag skulle vilja läsa psykologi. Det är min dröm, och att ha ett eget hem.”

Dina Nabahin, 25 år. Bureij Camp

”JAG KOM TILL AISHA för att förbättra mina broderikunskaper. Jag skulle vilja starta ett eget företag med textilhantverk. Broderier är en viktig palestinsk tradition, en del av vår kultur. Det är det jag skulle vilja hålla på med, även om jag har en lärarexamen från Al Quds-universitetet. Det är svårt för alla i Gaza, men värst för kvinnorna. Vi måste kämpa för våra rättigheter, till exempel rätten till utbildning. Vi har inte heller samma möjligheter att arbeta som männen. Vi har också problem med våld mot kvinnor i många familjer.”

Jasmine Shaher, 24 år. Beach Camp

”JAG FLYTTADE TILL Shati (Beach Camp) när jag gifte mig. Det är svårt att leva där. Det är överbefolkat och smutsigt och vattnet är fullt av föroreningar. Det är ingen bra miljö för barn att växa upp i. Jag har en pojke och en flicka, 4 och 3 år. Mest av allt önskar jag att de ska få en bra utbildning och ett bra liv. Min son ska bli ingenjör, men min dotter får själv bestämma vad hon ska göra. Jag fick chansen att själv välja min utbildning och det vill jag att hon också ska få göra. Jag önskar också att vi slapp bo hos mina svärföräldrar. Jag kommer bra överens med min svärmor, men jag vill ändå ha mitt eget hem. Det vill nog alla kvinnor.”

Sabrine Baker, 15 år. Beach Camp

”OM JAG SKA vara ärlig så kommer jag mest hit till AISHA för att komma bort från Shati (Beach Camp), det är omöjligt att ha något privatliv där. Min dröm är att bli journalist, så att jag kan berätta om livet i Gaza och ge kvinnorna och barnen en röst. Jag vill att alla ska veta hur vi har det här. De vet ingenting om oss. Palestina finns inte ens med på kartorna.”

”JAG HAR EN examen i business administration men jag vill inte gifta mig än. Först måste jag hitta ett jobb, och jag skulle vilja resa. Jag hade en inbjudan till ett universitet i Tyskland, men jag kunde inte åka eftersom jag inte fick tillstånd att lämna Gaza. Och så saknades det pengar, 3 000 dollar. Det var hårt. Du har en dröm och möjlighet att förverkliga den, och så kör det fast i något sådant. I Europa tror folk att vi är terrorister. De vet inte vilka vi är.”

Mustafa Aruk, 23 år. Jabaliya Camp

Mahmoud Omar Gaden, 18 år. Jabaliya Camp

”DET PRÄGLAR EN på något vis, det här att man är flykting och född i ett läger. Vi är de som förlorat allt. Det gör oss nog lite annorlunda. Vi bär säkert på mer frustrationer än andra. Vi vet att de utanför lägret har större möjligheter än vi. Men jag går och lär mig att klippa hår, jag tänker bli barberare. Coolast av allt skulle det vara att klippa Messi. Den som är Ronaldos frisör gör också ett sjysst jobb.”

”JAG SOV MIG igenom kriget, tre timmar varje dag. Bara sov. Jag sket i att de bombade. Och så spelade jag kort med mina polare. Jag var inte rädd. Vi är vana i Gaza. Vi lever med vetskapen om att vi närsomhelst kan dö. Jag har inga drömmar, för mig får allt vara precis som det är. Jag skiter i allt. Utom fotboll. Jag kollade på alla matcherna i EM. Frankrike var det bästa laget. Portugal hade bara tur.”

Mahmoud Abdel Hadi, 22 år. Jabaliya Camp

Ramzi Aqil, 32 år. Jabaliya Camp och Göteborg

”HUR ÄR LÄGET? Ska vi prata svenska eller engelska? Jag bor i Göteborg sedan tre år tillbaka. Jag är bara i Gaza på semester. Jag föddes i Jabaliya och växte upp under Intifadan. Det var en barndom som inte liknade någon annan. Det var svårt att gå i skolan, oroligheter hela tiden. Så mycket våld. Ockupationen påverkar hela livet här.

För fyra år sedan bestämde jag mig för att sticka. Det hade blivit omöjligt för mig att stanna kvar här, när Hamas tog makten. Jag berättade det inte för någon, jag var så rädd att de skulle försöka stoppa mig. Jag visste redan från början att jag skulle till Göteborg eftersom jag hade kompisar där. De hade berättat för mig om vintrarna, människorna, men jag kunde inte föreställa mig det. Jag hade ingen aning om hur livet var utanför Gaza. Men jag trodde att det nog skulle kunna bli bra, om jag arbetade hårt. Min fru hade varit på sin systers bröllop kvällen

innan, så hon sov länge den morgonen. Jag väckte henne inte, klädde mig bara och packade så tyst jag kunde, och så gick jag. Ingen visste vad jag planerade.

Gränserna var stängda så jag tog mig ut genom tunnarna i Rafah. Jag betalade 100 shekel till en kille och sedan var det bara att klättra ner i schaktet. Tunneln var ganska stor, det gick att gå upprätt, fast med nerböjt huvud. Det tog 12 minuter att gå över till den egyptiska sidan. Man kom upp inne i ett hus. Därifrån åkte jag till Kairo och tog ett flyg till Turkiet. Jag var i Paris dagen därpå. Då ringde jag min fru och berättade allt. Hon blev helt vansinnig och grät och skrek att jag skulle komma tillbaka, men jag fortsatte med tåg till Sverige.

Det var i oktober så det var kallt, is överallt. Det var tufft i början, men jag ångrade mig aldrig. Se här, permanent uppehållstillstånd. Det här är mitt ID-kort.

Swedbank. Jag jobbar som taxichaufför. Min fru kom till Sverige efter ett tag, men hon stannade bara i sex månader, sedan stod hon inte ut längre. Hon sa: ”du får göra vad du vill – gift dig med någon annan om du måste – men ta mig tillbaka till Gaza!” Det var svårt för henne, hon pratade inte språket och kände ingen i Kållerød, så hon satt ensam hemma hela tiden. Men vi ska göra ett nytt försök. Det är därför jag är här, för att hämta henne. Jag hoppas att hon ska trivas bättre den här gången. Jag kan inte säga att jag inte förstår hur hon känner det. Sverige kan vara deprimerande. Allting stänger klockan åtta, och man kan inte bara träffas utan måste alltid ringa och bestämma innan. Men det är okej så länge man har ett mål att arbeta för.

I Sverige har du friheten att göra vad du vill, att bli vad du vill. Fast en dag skulle jag vilja återvända till Gaza. Det är mitt land.”

Al Nakba – Katastrofen 1948

418 palestinska byar som revs under Nakban

Acreområdet – 26 byar

Amqa, Arab al-Samniyya, al-Bassa, al-Birwa, al-Damun, Dayr al-Qasi, al-Gabisiyya, Iqrit, Khirbat Iribbin, Khirbat Jiddin, al-Kabri, Kufri Inan, Kuwaykat, al-Manshiyya, al-Mansura, Miar, al-Nabi Rubin, al-Nahr, al-Ruways, Suhmata, al-Sumayriyya, Suruh, al-Tall, Tarbikha, Umm al-Faraj, al-Zib.

Bisan – 29 byar

Arab al-'Arida, Arab al-Bawati, Arab al-Safa, al-Ashrafiyya, al-Birra, Danna, Farwana, al-Fatur, al-Ghazzawiyya, al-Hamidiyya, al-Hamra, Jabbul, Kafra, Kawkab al-Hawa, Arab al-Khunayzir, Masil al-Jizl, al-Murassas, Qumya, al-Sakhina, al-Samiriyya, Sirin, Tall al-Shawk, Khirbat al-Taqa, al-Tira, Umm 'Ajra, Umm Sabuna, Yubla, Zab'a, Khirbat al-Zawiya.

Beersheba – 3 byar

Al-'Imara, al-Jammama, al-Khalasa

Gazaområdet – 45 byar

Arab Suqrir, Barbara, Barqa, al-Batani al-Gharbi, al-Batani al-Sharqi, Bayt 'Affa, Bayt Daras, Bayt Jirja, Bayt Tima, Bi'l'in, Burayr, Dayr Sunayd, Dimra, al-Faluja, Hamama, Hatta, Hiribya, Huj, Hulayqat, 'Ibdis, 'Iraq al-Manshiyya, Iraq Suwaydan, Isdud, al-Jaladiyya, al-Jiyya, Julis, al-Jura, Jusayr, Karatiyya, Kawfakha, Kawkaba, al-Khisas, al-Masmiyya al-Kabira, al-Masmiyya al-Saghira, al-Muharraqa, Najd, Ni'ilya, Qastina, al-Sawafir al-Gharbiyya, al-Sawafir al-Shamaliyya, al-Sawafir al-Sharqiyya, Simsim, Summayl, Tall al-Turmus, Yasur.

Haifadistriktet – 51 byar

Abu Shusha, Abu Zurayq, Arab al-Fuqara', Arab al-Nufay'at, Arab Dhahrat al-Dhumayri, Atlit, Ayn Ghazal, Ayn Hawd, Balad al-Shaykh, Barrat Qisarya, Burayka, Khirbat al-Burj, Khirbat al-Butaymat, Daliyat al-Rawha', Khirbat al-Damun, Khirbat al-Ghubayya al-Fawqa, Khirbat al-Ghubayya al-Tahta, Hawsha, Ijzim, Jaba', al-Jalama, Kabara, al-Kafrayn, Kafr Lam, Khirbat al-Kasayir, Khubbayza, Khirbat Lid, Khirbat al-Manara, al-Mansi, Khirbat al-Mansura, al-Mazar, al-Naghnaghiyya, Qannir, Qira, Qisarya, Qumbaza, al-Rihaniyya, Sabbarin, al-Sarafand, Khirbat al-Sarkas, Sa'sa', Khirbat al-Sawamir, Khirbat al-Shuna, Khirbat al-Sindiyyana, al-Tantura, al-Tira, Umm al-Shawf, Umm al-Zinat, Wa'arat al-Sarris, Wadi Ara, Yajur.

Hebronområdet – 16 byar

'Ajjur, Barqusiya, Bayt Jibrin, Bayt Nattif, al-Dawayima, Dayr al-Dubban, Dayr Nakhkhas, Kidna, Mughallis, al-Qubayba, Ra'na, Tall al-Safi, Khirbat Umm Burj, Zakariyya, Zayta, Zikrin.

Jaffadistriktet – 23 byar

al-'Abbasiyya, Abu Kishk, Bayt Dajan, Biyar 'Adas, Fajja, al-Haram, Ijlil al-Qibliyya, Ijlil al-Shamaliyya, al-Jammasin al-Gharbi, al-Jammasin al-Sharqi, Jarisha, Kafr 'Ana, al-Khayriyya, al-Mas'udiyya, al-Mirr, al-Muwaylih, Rantiya, al-Safiriyya, Salama, Saqiya, al-Sawalima, al-Sheikh Muwannis, Yazur.

Jerusalemområdet – 38 byar

'Allar, 'Aqqur, 'Artuf, 'Ayn Karim, Bayt 'Itab, Bayt Mahsir, Bayt Naqquba, Bayt Thul, Bayt Umm al-Mays, al-Burayi, Dayr Aban, Dayr 'Amr, Dayr al-Hawa, Dayr Rafat, Dayr al-Shaykh, Dayr Yassin, Ishwa', Islin, Khirbat Ism Allah, Khirbat Jarash, al-Jura, Kasla, Khirbat al-Lawz, Lifta, al-Maliha, Nitaf, al-Qabu, Qalunya, al-Qastal, Ras Abu 'Ammar, Sar'a, Saris, Sataf, Suba, Sufla, Khirbat al-'Umur, al-Walaja.

Jenin – 6 byar

Ayn al-Mansi, Khirbat al-Jawfa, al-Lajjun, al-Mazar, Nuris, Zir'in.

Nazareth – 4 byar

Indur, Ma'lul, al-Mujaydil, Saffuriyya.

Ramladistriktet – 58 byar

Abu al-Fadl, Abu Shusha, 'Ajanjul, 'Aqir, Barfiliya, al-Barriyya, Bashshit, Khirbat Bayt Far, Bayt Jiz, Bayt Nabala, Bayt Shanna, Bayt Susin, Bir Ma'in, Bir Salim, al-Burj, Khirbat al-Buwayra, Daniyal, Dayr Abu Salama, Dayr Ayyub, Dayr Muhaysin, Dayr Tarif, Khirbat al-Duhayriyya, al-Haditha, Idnibba, 'Innaba, Jilya, Jimzu, Kharruba, al-Khayma, Khulda, al-Kunayyisa, al-Latrun, al-Maghar, Majdal Yaba, al-Mansura, al-Mukhayzin, al-Muzayri'a, al-Na'ani, al-Nabi Rubin, Qatra, Qazaza, al-Qubab, Qubayba, Qula, Sajad, Salbit, Sarafand al-'Amar, Sarafand al-Kharab, Saydun, Shahma, Shilta, al-Tina, al-Tira, Umm Kalkha, Wadi Hunayn, Yibna, Khirbat Zakariyya, Zarnuqa.

Safad – 77 byar

Abil al-Qamh, al-Abisiyya, Akbara, Alma, Ammuqa, 'Arab al-Shamalina, Arab al-Zubayd, 'Ayn al-Zaytun, Baysamun, Biriyya, al-Butayha, al-Buwayziyya, Dallata, al-Dawwara, Dayshum, al-Dhahiriyya al-Tahta, al-Dirbashiyya, al-Dirdara, Fara, al-Farradiyya, Fir'im, Ghabbatiyya, Ghuraba, al-Hamra', Harrawi, Hunin, al-Husayniyya, Jahula, al-Ja'una, Jubb Yusuf, Kafr Bir'im, al-Khalisa, Khan al-Duwayr, Khirbat Karraza, al-Khisas, Khiyam al-Walid, Kirad al-Baqqara, Kirad al-Ghannama, Lazzaza, Madahil, al-Malikiyya, Mallaha, al-Manshiyya, al-Mansura, Mansurat al-Khayt, Marus, Mirun, al-Muftakhira, Mughr al-Khayt, Khirbat al-Muntar, al-Nabi Yusha', al-Na'ima, Qabba'a, Qadas, Qaddita, Qaytiyya, al-Qudayriyya, al-Ras al-Ahmar, Sabalan, Safsaf, Saliha, al-Salihiyya, al-Sammu'i, al-Sanbariyya, Sa'sa, al-Shawka al-Tahta, al-Shuna, Taytaba, Tulayl, al-'Ulmaniyya, al-'Urayfiyya, al-Wayziyya, Yarda, al-Zanghariyya, al-Zawiya, al-Zuq al-Fawqani, al-Zuq al-Tahtani.

Tiberias – 25 byar

'Awlam, al-Dalhamiyya, Ghuwayr Abu Shusha, Hadatha, al-Hamma, Hittin, Kafr Sabt, Lubiya, Ma'dhar, al-Majdal, al-Manara, al-Manshiyya, al-Mansura, Khirbat Nasser al-Din, Nimrin, al-Nuqayb, Samakh, al-Samakiyya, al-Samra, al-Shajara, al-Tabigha, al-'Ubaydiyya, Wadi al-Hamam, Khirbat al-Wa'ra al-Sawda', Yacquq.

Tulkaremområdet – 17 byar

Khirbat Bayt Lid, Bayyarat Hannun, Fardisiya, Ghabat Kafr Sur, al-Jalama, Kafr Saba, al-Majdal, Khirbat al-Manshiyya, Miska, Qaqun, Raml Zayta, Tabsur, Umm Khalid, Wadi al-Hawarith, Wadi Qabbani, Khirbat al-Zababida, Khirbat Zalafa.

Gazakrigets flyktingar fortfarande hemlösa

”Vi upplever Nakban varje dag”

Foton: Anna Wester

ETT SJUOTTIOTAL VITA, skeva plåtlådor står uppställda på ett sandigt fält i sydöstra Gaza. Om det inte vore för parabolantennerna som monterats upp i sneda vinklar och den rena tvätten som upphängd i prydliga rader torkar i den heta solen skulle det vara svårt att tro att människor skulle kunna bo här.

Det ser ut som containrar.

Det *är* containrar, men just dessa har gjorts om till tillfälliga bostäder. Vi befinner oss i ett av Gazas provisoriska flyktingläger. Här bor några av alla de Gazabor som tvingades lämna sina hem under Israels stora militäroperation i Gaza sommaren 2014. Nästan en halv miljon palestinier sattes på flykt, det vill säga nästan en tredjedel av befolkningen. Minst 2 250 palestinier dödades under den 51 dagar långa attacken, varav nästan 1 500 var civila.

Den materiella förödelsen i Gaza var också omfattande. Skolor, sjukhus, elverk och vatten- och avloppsreningsverk bombades, liksom mängder av bostadshus. Totalt uppskattar FN att 18 000 hus förstördes och över 100 000 skadades.

Khuza'a, nära gränsen till Israel, var ett av de områden som drabbades allra hårdast. Få hus klarade sig utan kul- och granathål, och många förstördes helt när hela kvarter jämnades med marken. Fadah Al Nayar, 65, är en av dem som förlorade allt när den israeliska armén invaderade.

– Det var mitt hem i 45 år. Nu är allt borta.

Hon och några av hennes fem döttrar och svärdöttrar sitter i sanden utanför en av containrarna, hopträngda i skuggan. Sommarhettan vilar tung över Gaza och när solen gassar på de tunna plåttaken förvandlas husen till ugnar.

MEDAN DE ÄTER pumpafrön, pratar sinsemellan och leker med barnen och barnbarnen minns kvinnorna hur rake-terna och granaterna började falla, en dag i krigets början. Fadah och hennes familj flydde utan att ta med sig något annat än kläderna de hade på kroppen.

– Vi var tvungna, annars skulle vi ha dött.

De bodde först hos släktingar men när även det området blev bombat tog de, i likhet med många andra Gazabor på flykt, skydd i en av UNRWA:s skolor. På grund av det stora antalet skyddssökande var förläggningen kraftigt överbefolkad. Fadah säger att de var minst 50 personer som tvingades dela på samma rum och att det varken fanns el eller vatten, eller tillräckligt med toaletter.

De blev kvar där i nästan två månader.

UNDER EN AV vapenvilorna begav de sig tillbaka till Khuza'a för att se vad som hade blivit av deras hus. De gick till fots i hettan eftersom biltrafik inte var tillåten i området. Israelerna hade utropat deras kvarter till en så kallad militärzon, vilket innebar att det varit förbjudet för civila att röra sig där. De skadade och döda hade därför inte kunnat evakueras, så det låg döda kroppar på gatorna.

I ruinerna av sitt förstörda hus hittade Fadah de ruttnade kvarlevorna av sin egen son, Imad, 21. Kroppen hade legat där länge och var knappt igenkännlig, men Fadah visste förstås att det var han. Imad var sjukvårdsutbildad och det var därför han hade stannat kvar när hans familj flydde, berättar Fadah. Han trodde att det skulle finnas de som behövde hjälp när den israeliska armén kom.

Hennes fårade ansikte förvrids när hon försöker beskriva sorgen, och chocken. Innan de hittade hans kropp hade de inte vetat att Imad dödats, utan hoppats att han skulle ha tagit skydd någonstans.

– Jag förlorade allt, konstaterar Fadah igen.

EFTER KRIGSSLUTET BODDE de i tält i fyra månader, sedan fick de containern. Det var aldrig meningen att det skulle vara mer än en tillfällig lösning men nu har de redan bott där i två år. Trots att så lång tid gått har de ännu inte vant sig. Varje dag är fortfarande olidlig, intygar Fadah och de andra kvinnorna, i mun på varandra.

Containrarna är små, en familj har

bara ett fåtal kvadratmeter till sitt förfogande – de flesta har byggt till ytterligare rum, av presenningar eller plankor – och oisolerade. Det blir hett på sommaren och kallt på vintern. Vatten läcker in, och när vinterregnen förvandlade marken till lera gav golvet i Fadahs container vika – hon visar hur hon fått lappa med kartongbitar.

Madrasser, filter och kuddar är utlagda på golven, och på hyllor står kryddburkar och påsar med gryn och spannmål uppradade i en oklanderlig ordning, som inte kan dölja fattigdomen och misären, eller smutsen.

ETT AV DE största problemen i de provisoriska flyktinglägren är hygien. Containrarna saknar såväl el, vatten som avlopp, vilket gör dem till rena drivhusen för bakterier. Kvinnorna klagar över svårigheten att hålla sig själva och barnen rena, över infektioner och hudproblem, och över insekterna som kommer upp genom golvet.

På frågan om vad hon saknar mest från sitt hus skrattar Fadah uppgivet.

– Mitt liv! Vi bara sitter här och väntar.

Värst drabbade är som alltid barnen. Mer än 1 500 barn i Gaza blev föräldralösa under kriget, uppskattningsvis 27 000 förlorade sina hem. 44 000 var fortfarande hemlösa 2016, enligt OCHA. 225 000 barn i Gaza uppskattas behöva någon form av psykisk hjälp för att bearbeta traumat av de återkommande attackerna.

I containern bredvid vaggar Zahra Al

Nayar, 31, sin son Muhammed. Han är bara en vecka gammal, och ett av många barn som fötts i lägret. Hon kom till lägret i juli 2015, när hon gifte sig med Sabri, 33, som förlorat sitt hus i Khuza'a. Hon var inte glad åt att behöva flytta in i ett flyktingläger, men hon accepterade det som något hon var tvungen att göra. Dessutom är hon van vid tillfälliga hem: hennes familjs hus förstördes 2012, under en annan israelisk militäroperation. Men hon medger att livet i containerbyn var svårare än hon trott, och hon oroar sig mycket för sin nyfödde son, att han ska bli sjuk.

– Det är inte hälsosamt att bo så här. Det är inte så här människor ska leva.

DEN FÖRSTA CONTAINERN de bodde i fattade eld en dag när hon lagade mat. Hon lämnade gasspisen för ett ögonblick och när hon kom tillbaka stod allting i lågor.

Allra mest sörjde Zahra barnsängen som hon skaffat åt Muhammed. Hon var fortfarande gravid då, och hon hade fantiserat om hur hon skulle inreda ett hörn av containern åt babyn.

– Jag brukade tänka på hur jag skulle lägga mitt barn i sängen.

Babykläderna som hon skaffat förstördes också.

TILL SKILLNAD FRÅN Fadah och hennes döttrar har Zahra i alla fall hopp om att de inom en inte alltför avlägsen framtid ska kunna flytta till hennes makes hus, som håller på att återuppbyggas.

– Inshallah kommer vi snart härifrån.

Fadah och hennes döttrar är emellertid alltför fattiga för att själv kunna bygga upp sitt hus och måste därför vänta på att någon ska hjälpa dem. De vet att de kan bli kvar i containrarna en lång tid. Markägaren börjar dessutom bli otålig och hotar att driva bort flyktingarna.

– Vi upplever Nakban varje dag i våra liv, säger Fadah. Det var inte bara 1948, den fortsätter.

MEN PÅ FRÅGAN om de fått nog, om de skulle vilja lämna Gaza blir kvinnorna upprörda.

– Nej, skriker de med en mun.

– Inte ens om de bygger upp vårt hus och bombar det igen så skulle jag flytta härifrån, säger Fadah, stolt och trotsigt.

Catrin Ormestad

Foto: Anna Wester

Bland bosättare och soldater

Foton: Anna Wester

Gamla stan i Al Khalil.

SHUHADA STREET VAR en gång full av liv. Palestinier från andra städer brukade komma till Hebron, eller Al Khalil som staden heter på arabiska, för att handla eller äta på restaurang. Sedan mitten på 90-talet är Shuhada street avstängd för palestinier, och stora delar av gamla stan liknar en spökstad. Bosättare har tagit över stadskärnan och även stora områden i utkanterna av staden. Många palestinier har tvingats lämna sina hem och sina butiker. Blivit flyktingar i sin egen stad.

De runt 600 israeliska bosättarna i Hebron är de mest militanta och våldsamma och de bedriver aktiva kampanjer mot palestinerna för att ta över det som de anser vara deras och de skyr inga medel. Palestiniernas kamp för att få behålla sina hus och sin mark pågår hela tiden, på gatan och i israeliska domstolar.

Det är lördagseftermiddag och en spänd stämning sprider sig bland de palestinska affärsinnehavarna i basaren. Folk skyndar hemåt med sina matkassar för att slippa möta bosättare och soldater som snart skall inta gatorna.

”The Settler tour” som den kommit att kallas av palestinier och internationella observatörer, arrangeras av bosättarna för turister, framför allt från Israel och USA. Ungefär 200 av de 2 000 israeliska soldater som är placerade i Hebron samlas bakom en stor järngrind i bosättningsen Beit Romano. Soldaterna kommer ut först, går runt en stund och ställer sedan upp sig i gathörnen och på andra strategiska ställen innan bosättarna kommer ut. De är en tredjedel så många som soldaterna och turen tar inte många minuter, men det är en styrkedemonstration.

Närvaron av bosättare och soldater har skapat en farlig miljö, inte bara i Hebron utan över hela Västbanken. Sammanlagt bor det över 700 000 israeliska bosättare på stulen palestinsk mark, inräknat Östra Jerusalem. Alla bosättningar är olagliga enligt internationell rätt, det är inte tillåtet för en ockupationsmakt att flytta sin befolkning till ockuperad mark. Ändå växer de dag för dag och är enligt många experter ett av de största hindren för fred.

På en höjd i utkanten av Hebron bor familjen Jabari i vad som vid första ögonkastet skulle kunna beskrivas som en idyll. På uteplatsen dinglar mogna vindruvor i klasar och det bjuds på kaffe och lemo-

nad. Men familjen Jabaris situation är allt annat än en idyll. Hopklämda mellan två av Hebrons största bosättningar, är det en daglig kamp för att behålla marken de äger. Från den ena bosättningen går en väg rakt igenom Jabaris ägor, den har bosättarna fått tillåtelse att ha kvar. Planen är att koppla ihop bosättningarna med varandra och därmed fördriva familjen Jabari från sin mark. När bosättarna började bygga en synagoga på Jabaris mark blev det dock nej i domstolen. Israeliska armén har två gånger rivit ett påbörjat bygge.

Uppifrån familjens tak ser vi hur både soldater och bosättare går fram och tillbaka på vägen, nedanför har de trotsat

domstolen och satt upp två tält som de prytt med israeliska flaggor.

Abdul Karim Jabari suckar, säger att han vet att de inte kommer att ge upp. Att det är så de gör, sakta men säkert tar de över marken och då är domstolsbesluten i praktiken inte värda någonting. Men familjen Jabari kommer heller inte ge upp. Från taket filmar de bosättarnas tält för att skicka till advokaten som bevis till kommande rättegångar.

– Det pågår en tyst fördrivning här, säger Abdul Karim. De vill ha bort oss från våra hem och marker, men vi kommer aldrig att lämna.

Anna Wester

Familjen Jabari.

Foto: Anna Wester

Muhammed kom aldrig till Sverige

– **JAG HAR TRE** barn i Sverige, börjar Hala Marouf sin historia, sedan brister hon i gråt, för det fjärde barnet kom aldrig fram. Hennes son Muhammed var 26 år gammal när han försvann, i september 2014. Allting talar för att han är en av de tusentals flyktingar som drunknade i Medelhavet när de försökte ta sig till Europa för att börja ett nytt liv.

Två år har gått sedan Muhammed lämnade Gaza tillsammans med sin 2-åriga dotter Lana, för att försöka ta sig till Sverige. Det var en resa som tre av hans bröder redan hade gjort.

DEN NÄST ÄLDSTE brodern, Ahmed, 29, var den förste att ge sig av, 2011. Till skillnad från så många andra unga män som omöjligt kan finna arbete i blockadens Gaza hade Ahmed det ändå jämförelsevis bra. Han jobbade på inrikesministeriet, och var en av dem som guidade den brittiske, dåvarande parlamentarikern George Galloway när han

besökte Gaza 2010. Men Ahmed var ambitiös och kände inte att han fick den uppskattning han förtjänade, eller att Gaza erbjöd honom tillräckliga möjligheter att avancera. Han hade redan 2008 talat om att ge sig av, men hans föräldrar hade övertalat honom att stanna. Men den här gången var han fast besluten att bege sig till Europa.

Han reste till Egypten och därifrån till Turkiet, sedan till Grekland och Sverige. Efter två år i Sverige tog han dit sina två yngre bröder; Ali, som nu är 18, och Mahmoud, 22. Men till skillnad från Ahmed som reste den lagliga vägen till Europa, med flyg och visum, var de tvungna att anlita människosmugglare för att göra den farliga båtferden över Medelhavet, från Egypten och Libyen till Italien. De hade tur som överlevde, trots att de, som Ali uttryckt det ”såg döden framför sig”.

Alla tre bröderna fann sig snart tillrätta i Sverige; i Malmö och Eksjö.

NÄR ISRAEL ATTACKERADE Gaza i juli 2014, i den hittills största och blodigaste militäroperationen någonsin i Gaza, insåg även Muhammed att han måste ge sig av. I likhet med den äldste brodern Marouf, Yusuf, 31, var Muhammed gift och hade barn, och han hade därför tvekat in i det längsta att ge sig ut på den farliga resan. Men kriget förändrade allt.

Hala Marouf visar oss de kittade sprickorna i taket och väggarna där huset träffades av missiler och granater, och beskriver hur de alla levde i dödsskräck under de drygt 50 dagar som anfallet pågick.

– Muhammed var alltid en så tystlåten pojke, berättar hon. Han avskydde höga ljud. Han led ännu mer än vi andra under kriget. Han stod inte ut med kaoset.

Ahmed var övertygad om att Muhammed, som var en duktig bilmekaniker, skulle ha goda chanser att försörja sig i Sverige och uppmuntrade honom att komma. Men hans pappa Zouher försökte få honom att stanna. Om Muham-

Muhammed och Lana.

med också gav sig av skulle bara Yusuf och de två döttrarna bli kvar i Gaza.

– Man planterar ett träd och vattnar det, ser det växa... Man hoppas att en dag kunna plocka frukterna.

Hala grät och försökte också få honom att ändra sig, men Muhammed hade bestämt sig. Så snart gränsövergången Rafah öppnades under en av vapenvilorna lämnade han sin hustru Jasmina och deras tre veckor gamla baby och tog med sig dottern Lana, 2, till Egypten. Där blev de kvar i nästan tre veckor. Hala och Zouher visste det inte, men Muhammed väntade på en båt som skulle ta honom och dottern till Europa, tillsammans med hundratals andra flyktingar. Till sina föräldrar hade han sagt att han skulle flyga till Sverige, men för en palestinier utan visum var detta den enda möjliga vägen in i Schengen.

Den sista gången de pratade berättade Muhammed att han snart skulle bege sig till flygplatsen i Kairo. Han lovade sin pappa att ringa igen så snart han satt på sitt säte i planet. Det hörde aldrig ifrån honom igen. Det var den 6 september 2014.

FYRA DAGAR SENARE sjönk ett fartyg med över 500 flyktingar utanför Maltas kust. En del kom från Sudan, Egypten och Syrien, men det stora flertalet, minst 400, tros ha varit människor från Gaza som försökte fly undan kriget.

Enligt ögonvittnen hade fartyget avsevärt rammats. Gräl ska ha utbrutit sedan passagerarna vägrat att byta till en

ännu mindre och rostigare skrov, och smugglarna, som reste med en annan, säkrare farkost, körde in i flyktingbåten med en sådan kraft att ett hål revs upp i skrovet. Det överlastade, knappt sjödugliga fartyget sjönk på några minuter och de flesta ombord drunknade omedelbart. De som hade flytvästar försökte hjälpa de andra men kunde inte göra annat än se på när de utmattade flyktingarna en efter en gav upp och försvann ned i djupet. Men en del lyckades hålla sig flytande i tre dagar, innan de räddades.

BARA TIO PERSONER överlevde fartygskatastrofen. Muhammed och Lana fanns inte ibland dem.

De drunknade har antingen försvunnit i havet eller spolats upp på Medelhavets stränder, där de begravs i anonyma massgravar. Deras familjer kommer aldrig att veta med säkerhet vad som hänt dem, och för Hala och Zouher är det omöjligt att acceptera att Muhammed är död, innan de sett hans kropp. I stället klamrar de sig fast vid hoppet om att han aldrig gick ombord på båten, eller att det kanske rentav inte fanns någon båt, och att de som förmodas vara döda hålls någonstans, mot sin vilja, kanske i egyptiskt fängelse. Zouher har övertygat sig om att det är där Muhammed är, men Hala verkar mindre säker. På frågan om hon tror att hon kommer att få se sin son och sondotter igen slår hon ned blicken.

– Jag försöker acceptera att de är borta. Jag har fått någon slags or.

Hennes ansikte ljusnar när ett barn

kommer springande in i vardagsrummet och slår armarna om hennes knän. Det är Muhammeds son, Anas.

– Han fyller två på lördag, berättar Hala stolt.

Anas klättrar upp i sin farfars knä och börjar pilla på hans öron. Han kallar Zouher för "pappa". Om det inte vore för honom och Muhammeds änka Jasmina, som står i köket och hackar lök till middagen, skulle Hala och Zouher också ha rest till Sverige.

De har fått nog av Gaza, och de vill vara hos de av sina söner som de har kvar. Yusuf och hans familj vill också flytta.

DET HAR GÅTT bra för de tre pojkarna Marouf i Sverige, särskilt för den driftige, intelligenta Ahmed. Han lärde sig snabbt svenska och jobbar nu på Migrationsverket i Eksjö. Under våren förlovade han sig med en syrisk kvinna. Hala visar oss nöjt ett filmklipp från deras förlovningsfest på sin mobiltelefon. De yngre bröderna studerar och väntar fortfarande på sina uppehållstillstånd.

Men Hala och Zouher kan inte lämna Anas och Jasmina. Och att lämna Gaza skulle vara detsamma som att ge upp hoppet om att Muhammed kanske en dag kommer tillbaka, med lilla Lana på sin arm. Hon skulle i dag ha varit fyra.

– Muhammed var en så fin pojke, säger Hala, och hennes ögon fylls återigen av tårar. Han tog hand om sina systrar och var alltid så hjälpsam. Men ingen hjälpte honom när han behövde det.

Catrin Ormestad

Posttidning B
Palestinagrupperna i Sverige
Götgatan 22 A
118 46 Stockholm

Begränsad eftersändning
Vid definitiv eftersändning återsänds
försändelsen med den nya adressen
på baksidan (ej adressidan).

Foto: Anna Wester

På en vägg i flyktinglägret Askar. Handala, flyktingpojken som vänder ockupationen och omvärlden ryggen i väntan på sin rätt att återvända.